

מכירת חמץ והשתלשלותה

שמות י"ב

טו: שבעת ימים מצות תאכלו אך ביום הראשון תשביתו שאר מבתיתכם כי כל־אכל חמץ ונכרתה הנפש ההוא מישראל מיום הראשון עד־יום השבעי:
יט: שבעת ימים שאר לא ימצא בביתכם כי כל־אכל מחמצת ונכרתה הנפש ההוא מעדת ישראל בגר ובאזרח הארץ:

שמות י"ג

ז: מצות יאכל את שבעת הימים ולא־יראה לך חמץ ולא־יראה לך שאר בכל־גבלך:

ספר החינוך מצוה ט

מצות השבתת חמץ להסיר כל לחם חמץ ממשכנותינו ביום ארבעה עשר בניסן, שנאמר [שמות י"ב, ט"ו] אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיתכם, ופירוש ראשון, קודם לפסח. והעובר עליה ולא השביתו ביטל עשה דתשביתו.

ספר החינוך מצוה יא

שלא ימצא חמץ ברשותנו בפסח שלא ימצא חמץ ברשותנו כל ימי הפסח, שנאמר [שמות י"ב, י"ט] שבעת ימים שאור לא ימצא בביתכם. וביארו חכמינו זכרונם לברכה, לאו דוקא ביתו, אלא כל שברשותו. ולא דוקא שאור שהוא מחמץ, דהוא הדין לחמץ, דשאור וחמץ חד הוא לענין איסורו. ועובר עליה ונמצא חמץ ברשותו במזיד עבר על שני לאוין משום בל יראה ובל ימצא, ולוקה כל זמן שעשה בו מעשה, כגון שחיימץ עיסה והניחה בביתו, או שלקח חמץ והצניעו בביתו. אבל אם לא עשה בו שום מעשה אלא שנשאר בבית מקודם הפסח, אין לוקה עליו, שהלכה היא לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו, כמו שאמרנו.

מסכת פסחים פרק ב

א: כל שעה שמתר לאכול, מאכיל לבהמה לחיה ולעופות, ומוכרו לנכרי, ומתר בהנאתו.

תוספתא פסחים פרק ב

הלכה יב: ישראל וגוי שהיו באין בספינה וחמץ ביד ישראל הרי זה מוכרו לנכרי ונותנו במתנה וחוזר ולוקח ממנו לאחר הפסח ובלבד שיתנו לו במתנה גמורה
הלכה יג: רשאי ישראל שיאמר לנכרי עד שאתה לוקח במנה קח במאתים שמא אצטרך ואבוא ואקח ממך אחר הפסח

ספר הלכות גדולות

ישראל וגוי שהיו באין בספינה והיה חמץ ביד ישראל, הרי זה מוכרו לנכרי או נותנו לו במתנה, וחוזר ולוקח ממנו אחר הפסח ובלבד שלא יערים.

רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ד

הלכה ו: ישראל וגוי שהיו באין בספינה והיה חמץ ביד ישראל והגיעה שעה חמישית הרי זה מוכרו לגוי או נותנו לו במתנה וחזור ולוקחו ממנו אחר הפסח, **ובלבד שיתנו לו מתנה גמורה.**
הלכה ז: אומר הוא ישראל לגוי עד שאתה לוקח במנה בוא וקח במאתים, עד שאתה לוקח מגוי בוא וקח מישראל שמא אצרך ואקח ממך אחר הפסח, אבל לא ימכור לו ולא יתן לו על תנאי, ואם עשה כן הרי זה עובר על כל יראה ובל ימצא.

בית יוסף אורח חיים סימן תמח

רבינו ירוחם (נ"ה ח"ה מו.) כתב על תוספתא זו בשם בה"ג (הל' פסח כט ע"ג) **ובלבד שלא יערים, ואיני מבין דבריו** דהא שרי ליתנו לגוי במתנה ולחזור וללקחו אחר הפסח ואין לך הערמה גדולה מזו ואפילו הכי שריא מאחר שמוציאו מרשותו לגמרי ואפשר דשלא יערים דקאמר היינו לומר שלא ימכור לו ולא יתן לו על תנאי:

חידושי הרישב"א מסכת פסחים דף כא עמוד א

ומוכר לנכרי. כתב הרי"ט ז"ל הוא הדין ליתנו אלא דמילתא אגב אורחיה קמ"ל דאסור ליתן לגוי מתנת חנם... **ובלבד שלא יערים**, אבל אם הערים והוא רגיל לעשות כן בכל שנים למכור לגוי קודם הפסח וליטול לאחר הפסח קנסינן ליה והוא אסור לו ולכל ישראל לאחר הפסח, שעשאוהו כאילו הוא חמץ של ישראל המופקד ברשות גוי שהוא אסור לאחר הפסח ואף זה לפקדון נתכוין אלא שהערים, וכן הוא בירושלמי (ה"ב), ע"כ.

שולחן ערוך אורח חיים סימן תמח

סעיף ג: חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח, אסור בהנאה אפילו הניחו שוגג או אנוס. ואם מכרו או נתנו לאינו יהודי **שמחוץ לבית קודם הפסח**, אע"פ שהישראל מכרו לאינו יהודי ויודע בו שלא יגע בו כלל אלא ישמרנו לו עד לאחר הפסח ויחזור ויתנו לו, מותר ובלבד שיתנו לו מתנה גמורה בלי שום תנאי, או שימכרנו לו מכירה גמורה בדבר מועט; אבל מתנה על מנת להחזיר לא מהני.

בית חדש (שם)

מספר המועדים בהלכה: להגרש"י זווין ז"ל

שולחן ערוך חושן משפט סימן רט

סעיף א: המקנה לחבירו דבר שאינו מסויים, אם היה מינו ידוע אף ע"פ שאין מדתו ומשקלו ידוע, הרי זה קנה ואם אין מינו ידוע, לא קנה. כיצד, ערימה זו של חטים אני מוכר לך בכך וכך; מרתף זה של יין אני מוכר לך בכך וכך; שק של תאנים אני מוכר לך בכך וכך; אע"פ שאין מדת הערימה ידועה, ולא מנין הקנקנים ולא משקל התאנים ידוע, ה"ו ממכרו קיים אף על פי שנמצא חסר או יתר על האומד שהיה בדעתם, ויש להם אונאה לפי שער שבשוק.

סעיף ב: אבל האומר לחבירו: כל מה שיש בבית זה אני מוכר לך בכך וכך וכל מה שיש בתיבה זו או בשק זה אני מוכר לך בכך וכך, ורצה הלוקח ומשך, אין כאן קנין, שלא סמכה דעתו של לוקח, שהרי אינו יודע מה שיש בו אם תבן או זהב, ואין זה אלא כמשחק בקוביא; וכן כל כיוצא בזה.

שו"ת אגרות משה חלק א"ח א סימן קנ

בדבר נוסח שטר מכירת חמץ ואיזה פקפוקים כ"ו טבת תש"י.

הנה בדבר נוסח שטר מכירת חמץ מסתבר כשרק איש אחד מוכר כל חמצו לנכרי אין להחשיב זה כמינו ידוע משום שיש במיני חמץ דבר זול ביותר כמו לחם וקמח ויש דבר היוקר כמו י"ש וכדומה והוי זה כמכר כל מה שיש בתיבה ושק זה שלא קנה לשיטת הרמב"ם פכ"א ממכירה והש"ע /חור"מ/ סימן ר"ט מטעם דאינו יודע הלוקח אם הוא תבן או זהב ומשמע שגם הטור מודה בדין זה משום דהוי כמשחק בקוביא ועייין בפרישה /חור"מ/ סי' רמ"א סוף סעי' ו'. אבל כיון שמתנה כפי שישומו ג' בקיאים הביא הפ"ת /חור"מ/ ר"ס ר"ט בשם תשובת באר יצחק שליכא חסרון דאינו מסוים דהא סמכא דעתיה דודאי לא ישומו לחייבו יותר משווי עיי"ש. אך קצת יש לפקפק בזה וא"כ משמע שהוא כמשחק בקוביא בעצם הקנין כיון שאינו יודע אם קונה דבר השוה רק פרוטות או שוה מאות דינרים ואף שלא יהיה לו הפסד מאיזה מין שיהיה שם דהוא עכ"פ רק מעשה שחוק בעלמא....

אבל הוא רק ביחיד אבל ברבים שמכרו ע"י מורשה כפי הנהוג שודאי יש להרבים מכל מיני החמץ בין מהזולים בין מהיקרים שלכן הוא כידוע להנכרי הלוקח שקונה מכל המינים רק שלא ידוע לו המשקל והמדה והמנין שקונה אף להרמב"ם וכ"ש הכא שמתנים לפי המשקל והמדה והמנין שישקלו וימדדו וימנו וכפי השומא דבקיאים. ולכן טוב לפרוט בשטר המכירה כל המינים כדי שידע הנכרי הלוקח איזה מינים הוא קונה ויהיה מינו ידוע כי אולי אינו יודע איזה מינים שייכים לחמץ....

והנה יש להקפיד שהאו"ג יהיה לא פחות משיעור פרוטה לכל אחד מהמוכרים כגון אם היה מורשה מת"ק אנשים יהיה האו"ג חמשה דאלארן /דולרים/ כי אף שסענט של מדינתנו הוא יותר מפרוטה אבל כיון שהיא מטבע הפחותה במדינתנו צריך לכה"פ סענט אחד במקום פרוטה לכל אחד....

